

Observera Hoburg!

Leif Elsby (Intervju med Arendt Engström, april 2015)

Arendt Engström i berättartagen framför fyrvaktarbostaden på Hoburg.

Fyrplatser och SMHI

När vi kom till Hoburgen på Gotland såg vi på avstånd den ståtliga Hoburg fyr. Vi parkerade utanför grinden och lyfte blicken mot lanterninen. Innanför snurrade den mäktiga linsen som på natten sveper runt med tre ljuskäglor, ungefär som ekrarna på en roterande Mercedesstjärna. Den och dess linsyskon på Kulen är de mest ljusstarka i Sverige.

I fyrträdgården förberedde Arendt Engström grönsakslandet för våren. Han kan titulera sig "ej längre jourhavande väderobservatör". Vi började språkas vid och satte oss vid gaveln av fyrvaktarbostaden. Muren runt fyrplatsen gav lä och vårsolen värmdde. Ljuden var naturens egna. Lärkan drillade på nära håll. Gotlands lanskapsdjur den röda riddarskinnbaggen uppträdde i mängd. En sädesärta hade nyss anlänt från sydliga nejder och vippade omkring på jakt efter något ätbart.

Med en dialekt som avslöjade att han var från Gotland, berättade Arendt att han föddes samma år som kungen d.v.s. 1946. Tillsammans med tre yngre systrar växte han upp på en gård nära Roma. Till skolan tog man cykel. Samtidigt fick man en bra grundkondition som han har haft nytta av även som vuxen. Pappan var smed och jordbrukare och hade som 16-åring blivit faderslös och fått rycka in för att försörja mor och syskon.

Observatör

Nu var Arendt pensionär men hade några sysslor kvar för SMHI och för Sjöfartsverket. Arendt har haft ett arbete som många av oss skulle valt bort. Jobbet innebar att var tredje timme dygnet runt vakna, observera, rapportera och sedan somna om. Och precis när man somnat var det åter dags att vakna.

Men det var ett jobb som Arendt trivdes med. Han såg det som en bonus

Riddarskinnbaggen, Gotlands lanskapsdjur, tittar fram i vårsolen.

SMHI:s automatstation, d.v.s. nutidens vakthavande väderobservatör, med fyrplatsen i bakgrunden.

att stiga upp även på natten och följa vad som händer i naturen. Nattaktiva djur. Stjärnklara nätter. Vintergatan. Norrsken. Det kan han sakna nu. Det missar man när man trynar i sänghalmen. Men å andra sidan har han katter som väcker honom. Den ene brukar ge husse ett brutalt uppvaknande för att gå ut mitt i natten.

På den manuella tiden mätte väderobservatören nederbörd morgon och kväll. Var tredje timme skulle man avgöra vad det var för sorts väder. Om det var nederbörd: intensitet och vilken sorts nederbörd, vindhastighet, vindriktning, sikt, molnhöjd, molnslag, molnmängd, temperatur och luftfuktighet samt antalet timmar sol under dygnet. Inomhus mättes lufttryck och lufttryckstendens. Kustnära rapporterades även sjöhövning och yttemperatur.

Manuella observationer gjordes förr från nästan varje fyrplats, då av fyrpersonalen. Så även från fyrskepp. Och inte

minst från ett antal mätstationer på fastlandet.

När vi närmade oss fyrplatsen möttes vi av vakthavande observatör, det vill säga en automatstation, och som sådan tar den ingen rast, ingen vila, ingen ro. Mäta, mäta, mäta. Men fortfarande mäter människan nederbörd mer tillförlitligt än vad maskinen gör. Idag finns tre stationer kvar som fortfarande är manuella. Det är Falsterbo, Svenska Högarna och Katerjokk.

Gotska Sandön

Arendt har i yrket varit Gotland trogen. Han kom 1972 till Gotska Sandön och var där i 6 år. Fyren hade blivit automatiserad så nu skötte den sig själv. Arendt blev observatör och tillsyningsman. Chef var då Hans Hörlin. Där var även Totte Jönsson. Man jobbade i skift. Hans Hörlin hade växt upp på Sandön. Hans far hade varit fyrmästare där.

Grönsakslandet görs i ordning. T. hö nederbörds- och solmätare.

Hoburg och Gotlands meste pendlare

1978 kom Arendt till Hoburg. Då var Bengt Ohlsson fyrmästare och Ivan Wallin biträdande fyrmästare. Han hade hjälp av Arne Kristiansson. Arne bodde i eget hus 300 meter bort från fyren. Han körde alltid bil till sin arbetsplats trots att det var gångavstånd. En dag med snöstorm körde han fast och var tvungen att få hjälp av traktor för att komma loss. Han hade att göra hela dagen, men han fortsatte att köra bil till fyren.

Hoburg fyr automatiserades 1978 och avbemannades samma år. Kvar som observatörer för SMHI blev då Arendt och Arne.

Arne fick ett vikariat på Fårö fyr. Han jobbade ena dagen där och var den andra dagen på Hoburg. Enkel resa 17 mil. Resväg 3 tim. Det blev många timmar i bil. Han var då Gotlands meste pendlare. Men vad skulle man annars göra då arbetsplatserna drogs in?

Provanterning

Närmsta butik låg förr i Vamlingbo, enkel resa c:a 6 km. Nu fanns inte den kvar utan man fick ta sig till Burgsvik för att köpa sin filmjolk. Fram och tillbaka blir det tre och en halv mil på cykel. En fördel med Gotland är att ön inte är kupe-rad. Å andra sidan kan den vara blåsig.

270 grader obruten horisont

Fyrplatsen ligger en dryg kilometer från stranden men landskapet är öppet och den ligger på en plattå 36 meter över havet. Från fyren har man en fantastisk utsikt och överblick. Trots att Arendt kom hit 1978 är det något han inte hunnit att se sig mätt på. Han har inga planer på att flytta.

Fåglar och besökare

Hoburgen trafikeras av många vingpar. Höst och vår kommer folk för att observera, räkna och märka fåglar. När vi var

De tre "hattarna" över lanterninen tar emot signaler från GPS-satelliter. Efter behandling i maskinhuset t. hö. sänds signalen för D-GPS ut via antennerna som skymtar t. vä. Bilden t. hö. visar en tredjedel av linsen sedd inifrån.

där i april skulle ett sällskap från Sundre komma veckan därpå för ringmärkning.

Säsongens tvåbenta besökare hade ännu inte börjat komma i nämnvärt antal. Under sommaren visas fyren för dem som så vill. Visningen sköts i år i likhet med tidigare år av frivilliga personer i regi av Fyrtilsyn Gotland och Svenska Fyrsällskapet. Många har stått i kö för denna oavlönade uppgift.

Mist, radiofyr och D-GPS

Förr var Hoburg en av de viktiga fyrplatserna och det är den kanske fortfarande. Förr hade man förutom ett kraftigt fyrlyjus även mistsignal och cirkulär radiofyr. För att gardera sig mot strömbortfall hade man back-up från dieseldrivna generatorer i maskinhuset. Idag är mistsignalen borttagen och maskinhuset tömt på det som en gång fanns där. Ett stycke historia har därmed gått förlorat.

Radiofyren har också slutat sända men antennerna har fått en ny uppgift. Hoburg är en av de fyrplatser som sänder signal för D-GPS. Det är en teknik som ger utökad precision för navigeringssystemet GPS. Anledningen är att atmosfären inte är homogen. När man ser en stjärna kan den ju flimra och tindra. På motsvarande sätt påverkar atmosfären radiovågorna från GPS-satelliterna. Men fyrplatsens läge är stabilt och känt. Skillnaden mellan den verkliga positionen och den med GPS uppmätta sänds ut per radio och kan uppfångas av dem som så önskar. Med hjälp av den kan navigatören få sitt läge med bra tillförlitlighet och noggrannhet.

Tack Arendt för att vi fick en trevlig och givande pratstund där du gav oss en inblick i ditt liv som fyrvaktare och väderobservatör. Och vi förstår mycket väl att du aldrig vill flytta från denna underbara fyrplats som Hoburg är.